

ประวัติและความเป็นมา

ที่มาของตำบลเนินทรายมีผู้เฒ่าผู้แก่หลายท่านเล่าให้ฟัง ไว้หลายคนดังนี้ ตำบลเนินทรายนั้นเดิมเป็นหมู่บ้านเล็กๆ ตั้งมานานกว่า 200 ปีแล้ว สมัยก่อนเป็นหมู่บ้านเดียวกับบ้านซ้อ ในสมัยที่มีถนนตัดผ่านได้แบ่งหมู่บ้านออกเป็นสองหมู่บ้าน ทางฝั่งตอนเหนือเรียกว่า "หมู่บ้านแหลมซ้อ" ทางตอนใต้เรียกว่า "บ้านเนินทราย"

ในสมัยที่ฝรั่งเศสปกครองเมืองตราด ขุนอาสาสุทธิได้รายงานเรื่อง "ฝรั่งเศสจัดราชการเมืองตราด" ลงวันที่ 13 มกราคม ร.ศ.123 (ตรงกับ พ.ศ. 2477) และได้กล่าวถึงชุมชนนี้ไว้ด้วยว่า ราษฎรตำบลยายหลัว (เนินทราย) ได้ย้ายหนีไปอยู่ที่ตำบลคลองใหญ่ ซึ่งเป็นหลักฐานมายืนยันได้ว่าตำบลเนินทรายได้ถือกำเนิดขึ้นมาแล้วในสมัยนี้ ต่อมาเมื่อเมืองตราดได้รับมอบคืนจากฝรั่งเศสแล้ว พระสุคุณ คณาภรณ์ เจ้าคณะมณฑลจันทบุรีได้ออกไปตรวจการจัดการศาสนาและการศึกษาในตำบลเนินทรายไว้ว่า "... การศึกษาในเมืองนี้คงจะเจริญได้เร็วกว่าเมืองระยอง วัดที่สมควรจะตั้งโรงเรียนในชั้นแรกมี 4 แห่ง คือ วัดบูรินทร์ประดิษฐ์ วัดไผ่ล้อม วัดเนินทราย วัดบุปผาราม เพราะวันเหล่านี้มีหมู่บ้านมาก และเป็นที่นิยมของชาวบ้าน ทั้งสมภารก็ช่วยอุดหนุนและพระในวัดนั้นๆ ที่ฝึกฝนในการศึกษาก็มีอยู่บ้าง"

ในสมัยที่พระกำแพงฤทธิรงค์ (สุข ปริษญาณนท์) ซึ่งต่อมาได้เลื่อนบรรดาศักดิ์เป็นพระยาพิพิธพิไสยสุนทรการเป็นเจ้าเมืองตราด (ระหว่าง พ.ศ. 2442 – 2447) ได้จัดแบ่งอำเภอออกเป็น 3 อำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอศรีบางบัวทอง และอำเภอเกาะช้าง สำหรับตำบลเนินทรายนั้น ตั้งอยู่ในอำเภอเมือง ซึ่งทางการในสมัยนั้นเรียกว่า แหลมซ้อยายหลัว ในสมัยเจ้าเมืองคนเดียวกันนี้ได้กล่าวถึงการคมนาคมของชาวบ้านในตำบลแหลมซ้อยายหลัวไว้ว่า

"..... จะไปมาตลาด ถ้าไปมาทางบกก็ต้องข้ามเรือจ้างที่ทำเรือยายหลัว แฉวเรือมาขึ้นที่ทางเหนือปากคลองนา คือที่ทางฝั่งซ้ายของคลองนา ที่เรียกว่าวัดคุด เตี้ยวนี่มีศาลพ่อทองที่คนจีนสร้างสำหรับเป็นที่พักผู้เดินทางด้วย ส่วนการไปมาทางเรือนั้น ถ้าไม่เอาเรือเลยเข้ามาตลาดหรือไม่คุ้นเคยกับชาวบ้านเกาะตะเคียนแล้ว ก็ต้องมาจอดเรือทิ้งไว้ที่ปากคลองขุดที่กล่าวแล้วนี้ว่า เรียกว่า ท่าเรือทุ่งน้อย เมื่อถึงท่าเรือทุ่งน้อยแล้ว ตรงมาตรงหนองตาร่ม ซึ่งมีศาลาอยู่ที่หนองเป็นที่พักคนเดินทาง ตอนจะเข้าเมืองหลังหนึ่ง แล้วก็เดินทางมาจนผู้ว่าราชการเตี้ยวนี่ แล้วเดินไปตามทางข้างจวนพระยานรเชษฐเข้าตลาด ครั้นถึงสมัยนี้มีคนไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านท่าเรือจ้างตำบลบางพระ เตี้ยวนี่ 2 ครั้วเรือน ผู้คนไม่มาทางเรือจ้างจึงได้เอาเรือเข้าจอดฝากเจ้าของบ้านเป็นการสะดวกดี เพราะเรือไม่หาย ท่าเรือทางปากคลองขุดจึงไม่มีคนไปมา ภายหลังศาลาที่ปากคลองขุดและที่หนองตาร่มโทรมลงได้รื้อไปเมื่อราวๆ ฝรั่งเศสเข้าเมืองหรือก่อนนั้นไม่นานนัก ที่บ้านท่าเรือนั้น เดิมเป็นอ่าวกว้างมาก น้ำท่วมถึงมาจนเกือบถึง หรือถึงแถวหน้าบ้านยายเปลี่ยน เหมารินนี้มีผู้เอาเรือใหญ่ไปขุด เมื่อพระยาพิพิธฯ (สุข) มาเป็นเจ้าเมือง เห็นว่าการเดินทางไปมาของพลเมืองเป็นการลำบากมาก บางคนบางคราวหาบเข้าของมาขายตลาดเดินตกหลุมบ้าน สะพานไม้ขึ้นเล็กๆ หักบ้าง ข้าวของและตัวเองตกน้ำเสียหายมาก ท่านจึงได้คิดขอที่ดินกรุยแนวทาง เริ่มสร้างถนนขึ้นโดยวิธีเกณฑ์ขอแรงราษฎรสร้างขึ้นจนแล้วเสร็จ และใช้ประโยชน์ตลอดมาจนบัดนี้ แต่ไม่ใหญ่โตเท่าเตี้ยวนี่...."

นอกจากนี้สมัยเจ้าเมืองคนเดียวกันนี้ได้มีการตัดถนนสายบ้านแหลมซ้อตรงข้ามบ้านท่าเรือจ้าง โดยขุนอาจินสุรทัณฑ์ (เผือก พันธุ์พิริยะ) เป็นเจ้าของท่าเรือจ้างได้เป็นผู้ขออนุญาตจัดการเรียไ้เงินมาก่อสร้าง

ในสมัยที่ฝรั่งเศสปกครองเมืองตราด ได้มีการบำรุงพระพุทธศาสนา โดยพระยาสุรศักดิ์วารินทร์เมื่อมารับตำแหน่งเป็นเจ้าเมืองตราดได้อาราธนาพระภิกษุสงฆ์ในจังหวัดตราดไปในงานพระบรมศพของพระเจ้ากรุงกัมพูชา ซึ่งเมื่อได้กลับมาจึงได้ขอเงินนิตยภัตถวายพระ ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสในครั้งนั้น และได้ตั้งชื่อเจ้าอาวาสวัดเนินทรายเป็นเจ้าคณะหมวดด้วย

สำหรับเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่ได้กล่าวถึงตำบลเนินทรายนี้คงพบแต่เพียงเท่านี้ เป็นการเสริมข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากผู้เฒ่าผู้แก่ โดยคณะทำงานโครงการพลิกฟื้นวิถีชุมชนตำบลเนินทราย ในกิจกรรมจัดทำศูนย์ข้อมูลชุมชนตำบลเนินทรายไว้

และจากการสัมภาษณ์เพิ่มเติมจากผู้รู้ ผู้เฒ่าผู้แก่แต่ละหมู่บ้านได้มีผู้บอกเล่าไว้ว่า คนหมู่ที่ 4 บ้านโพรงตะเฒ่า เล่าว่าเมื่อก่อนมีทรายสีขาวเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะพื้นที่หมู่ที่ 4 ชาวบ้านจึงเรียกกันว่า "เนินทราย" ในอดีตของตำบลเนินทรายการปกครองในชุมชนไม่มีใครทราบแน่ชัดว่ามีแต่การบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่บอกต่อกันมาว่า ตำบลเนินทรายประกอบด้วย 1. ตำบลยายหลิว 2. ตำบลแหลมข้อย ตำบลยายหลิวกำนันคนแรกคือ นายนาต สวงนหงส์ คนที่ 2 นายเรียน นองเนื่อง ตำบลแหลมข้อยกำนันคนแรกคือ นายนนท์ เทียนห้าว, คนที่ 2 นายเอียง มงคล ต่อมาได้รวมเป็นตำบลเดียวกันคือ ตำบล "เนินทราย" มีกำนันเรียงตามลำดับดังนี้

- นายอุดม วิจิตรสมบัติ (กำนันปึง)
- นายเอียง มงคล
- นายบุญกุล ขอบรส
- นายธำรง สวงนหงส์
- นายสมบูรณ์ แพทย์นุสนธิ์ (คนปัจจุบัน)

ซึ่งสอดคล้องกับ นายรม สวงนญาติ อายุ 93 ปี ที่เล่าว่า เดิมบริเวณวัดเนินทรายมาถึงวัดวิเวก เรียกว่า ตำบลยายหลิว มีนายนาจ (หรือนายนาต ไม่สามารถสะกดได้แน่ชัด) เป็นกำนัน และตั้งแต่สะพานแม่น้ำตราดมาถึงแหลมข้อย เรียกว่า ตำบลแหลมข้อย มีนายเอียงเป็นกำนัน แต่ต่อมาได้รวมเข้าเป็นตำบลเดียวกัน ชื่อ ตำบลเนินทราย โดยมีกำนันชื่อปึงเป็นคนแรก แต่เนื่องจากในอดีตมีชาวจีนเดินทางมาพักอาศัย และดำรงชีพที่มีมาก จึงทำให้คนเนินทรายส่วนใหญ่มีเชื้อสายพุทธ สัญชาติไทย แต่ขนบธรรมเนียมมีทั้งไทยและจีนปนกันอยู่ เห็นได้ชัดจากการไหว้ สาร์ทไทย สาร์ทจีน และวันตรุษจีนกันทุกครอบครัวในตำบลเนินทราย

บ้างก็บอกว่า ตำบลเนินทราย ตั้งชื่อตามหมู่บ้านเนินทราย เป็นหมู่บ้านที่ตั้งมานานกว่า 200 ปี สมัยก่อนเป็นหมู่บ้านเดียวกับ บ้านค้อ ต่อมาเมื่อถนนตัดผ่านได้แบ่งหมู่บ้านเป็น 2 หมู่บ้าน ทางฝั่งตอนเหนือเรียกว่าบ้านแหลมข้อย ทางตอนใต้เรียกว่าบ้านเนินทราย ซึ่งประกอบไปด้วยบ้านแหลมยาง (มีต้นยางใหญ่เป็นแหลมยื่นลงไปแม่น้ำ) บ้านต้นตาล (มีต้นตาลใหญ่เป็นหมู่ๆ) บ้านหนองสระ (มีสระเป็นสะพานข้าม) บ้านรอบหนอง มีหนองน้ำกลางหมู่บ้าน บ้านแต่ละหลังหันหน้าลงหนอง) บ้านท่าเรือเก่า (เป็นท่าเรือลงเข้าตัวเมืองตราด) เมื่อรวมกันเรียกว่า บ้านเนินทราย เนื่องจากสภาพพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นเนินทรายเมื่อมีการจัดตั้งตำบลจึงเรียกว่า ตำบลเนินทราย

นายเชย วรรณรัตน์ อายุ 86 ปี (สัมภาษณ์เมื่อประมาณ พ.ศ. 2544 ตามโครงการเรียนรู้ร่วมกัน สรรค์สร้างชุมชน ทบวงมหาวิทยาลัย) ซึ่งมีอาชีพทำสวน อยู่บ้านเลขที่ 88 หมู่ที่ 1 ตำบลเนินทราย และนายธำรง เจริญสุข อายุ 66 ปี อาชีพค้าขาย อยู่บ้านเลขที่ 72 หมู่ที่ 2 ตำบลเนินทรายได้เล่าประวัติของตำบลเนินทรายไว้ว่า

ตำบลเนินทราย ตั้งชื่อตามหมู่บ้านเนินทราย เป็นหมู่บ้านที่ตั้งมานานกว่า 200 ปี สมัยก่อนเป็นหมู่บ้านเดียวกันกับบ้านค้อ ต่อมาเมื่อมีถนนตัดผ่านได้แบ่งหมู่บ้านออกเป็น 2 หมู่บ้าน ทางฝั่งตอนเหนือเรียกว่า บ้านแหลมคือ ทางตอนใต้เรียกว่า บ้านเนินทราย ซึ่งประกอบไปด้วย บ้านแหลมมาง (มีสระมีสะพานข้าม) บ้านรอบหนอง (มีหนองน้ำกลางหมู่บ้าน) บ้านแต่ละหลังหันหลังลงหนอง บ้านท่าเรือเก่า (เป็นท่าลงเรือเข้าตัวเมืองตราด) เมื่อรวมกันเรียกว่า บ้านเนินทราย เนื่องจากสภาพพื้นที่ของแต่ละหมู่บ้านเป็นเนินทราย เมื่อมีการจัดตั้งเป็นตำบล จึงได้ขนานนามชื่อตำบลตนเองว่า "ตำบลเนินทราย"

ตราสัญลักษณ์

มังคุด คือ ผลไม้เศรษฐกิจของตำบลเนินทรายเป็นแหล่งที่ปลูกมังคุดเนื่องจากมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม
รวงข้าว คือ ตำบลเนินทรายเป็นแหล่งปลูกข้าวที่อุดมสมบูรณ์

